

Відгук
офіційного опонента, кандидата педагогічних наук Полуди Вікторії
Володимирівни про дисертаційне дослідження Бабій Ірини
Володимирівни на тему «Педагогічні умови розвитку професійного
мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери
обслуговування», подане на здобуття наукового ступеня кандидата
педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти

Бурхливий розвиток сфери обслуговування, підвищення рівня потреб населення до якості сервісних послуг в останні роки вимагають принципово нового змісту професійної підготовки фахівців для цієї галузі, невід'ємним компонентом якої є висока мовленнєва культура, адже сформовані мовленнєві вміння і навички стають одним із чинників, що визначають професійну придатність сервісного працівника. Культура професійного спілкування як складова професійної культури фахівців означеної сфери впливає на якість наданих послуг, адже для встановлення контакту зі споживачами сервісні працівники повинні володіти нормами усної та письмової літературної української мови; майстерно їх використовувати, добираючи найбільш точні, доречні вислови; знати фахову термінологію і використовувати різноманітні комунікативні засоби. Однак у процесі професійної підготовки майбутніх працівників сфери обслуговування у ПТНЗ не надавалася належна увага формуванню і розвитку власне професійного мовлення.

Теоретико-методологічна основа дослідження науково обґрунтована і базується на засадах професійної педагогіки, концептуальних ідеях у галузі філософії мови, психолінгвістики, комунікативної лінгвістики, педагогічної психології. Відповідно до цього системоутворювальним чинником у мовній підготовці учнів професійно-технічних навчальних закладах є розвиток мовної особистості, чиї мовні знання, уміння і навички корелюють із запитам майбутньої професії.

Найбільш суттєві наукові результати дисертації. З огляду на актуальність теми, її наукову розробленість автор визначає предмет, об'єкт, завдання дослідження, коректно формулює гіпотезу.

Таким чином, дисертанткою на належному рівні проаналізовано ключове поняття дисертації – «мовлення», яке розглянуто у зв'язку з категоріями «мова», «мислення», що виконують у дисертації певну методологічну роль. З цією метою Бабій І. В. опрацювала значний масив джерел із філософії мови (Й. Вайсгербер, В. фон Гумбольдт, Г. Гадаммер,

О. Потебня, Ф. де Соссюр та ін.), психології (Г. Костюк, Рубінштейн, А. Маркова, В. Семиченко та ін.), психолінгвістики (Л. Виготський, І. Зимняя, О. Леонтьєв та ін.). Відповідно до цього вмотивованим видається розгляд «професійного мовлення» як застосування сервісними працівниками фахової мови у подальшій професійній діяльності та комунікації. Аналіз галузевих особливостей сфери послуг, яка зорієнтована, передусім, на задоволення потреб клієнта, ефективну взаємодію зі споживачем, дозволили автору дисертації конкретизувати визначення поняття «професійне мовлення», яке кваліфікується як цілісна система, складовими якої є сформовані мовна, мовленнєва, фатична, термінологічна компетенції, що служать основою для вироблення вмінь спілкуватись у ситуаціях професійної діяльності та доречно застосовувати вербальні засоби у процесі професійної комунікації.

Дисертанткою визначені педагогічні засади рідномовної підготовки в ПТНЗ, а саме: концептуальні підходи (с. 24-55) і принципи навчання (с. 56-61), що послужило теоретичною основою для розв'язання сформульованих завдань. Серед пріоритетних для професійно-технічних навчальних закладів Бабій І. В. виокремлює комунікативно-діяльнісний, особистісно орієнтований, міжпредметний, творчий, компетентнісний підходи. Комунікативно-діяльнісний підхід спрямований на розвиток умінь і навичок застосовувати здобуті знання у практичних ситуаціях, особистісно орієнтований забезпечує розвиток когнітивних, соціокультурних, соціально-психологічних якостей учнів, творчий дозволяє реалізувати потенціал рідномовної підготовки у розвитку креативних здібностей, міжпредметний забезпечує професіоналізацію змісту мовного навчання, компетентнісний сприяє формуванню предметних компетенцій (мовної, мовленнєвої, комунікативної, термінологічної, фатичної). Автор акцентує увагу на комплексному застосуванні заявлених підходів, що дозволяє розвивати цілісну професійномовленнєву особистість сервісного працівника. Визначені підходи доповнюються системою загальнодидактичних (науковості, систематичності та послідовності, зв'язку теорії з практикою, наочності, доступності, свідомого вивчення, природовідповідності, креативності, гуманізації та гуманітаризації, індивідуалізації та диференціації), лінгводидактичних (системності, текстоцентричності, домінувальної ролі вправ, комунікативності, діалогізації навчання, функціонально-стилістичної спрямованості та проблемно-ситуативний принцип) принципів та принципів професійного навчання (неперервності освіти, наступності та перспективності, професійної спрямованості), що дозволяє дисертантці визначити основні змістові напрями рідномовної підготовки, а також здійснити оптимальний вибір методів і прийомів навчання.

Вагомим у дослідженні є обґрунтування педагогічних умов розвитку професійного мовлення, до яких Бабій І. В. відносить: а) формування позитивної мотивації до рідномовної освіти; б) застосування традиційних та інтерактивних методів навчання; в) актуалізація загальномовних знань, засвоєння фахової лексики, оволодіння вміннями і навичками професійномовленнєвої етикетної комунікації. Позитивним вважаємо розгляд названих умов як взаємопов'язаних, взаємодоповнюючих чинників, що впливають на ефективність навчально-виховного процесу.

Погоджуємось із дисертанткою, що формування умінь і навичок професійного мовлення потребує актуалізації та систематизації загальномовних знань, що обґрунтовує виділення двох основних напрямів у мовній підготовці майбутніх сервісних працівників: загальномовленнєвого і професійномовленнєвого, а також застосуванню традиційних лінгводидактичних методів (системи вправ) і сучасних освітніх технологій (діалогових, текстових, тренінгових, ігрових). Запропонована професіоналізація змісту мовної підготовки, застосування адекватних методів навчання дозволяє формувати в учнів позитивну навчальну мотивацію до предмета «українська мова».

Виконане дисертаційне дослідження має експериментальний характер. На констатувальному етапі дисертантка вдалася до діагностичних методів тестування, анкетування, математичної обробки отриманих даних. Результати діагностики засвідчили низький рівень мовних, мовленнєвих, професійномовленнєвих знань в учнів ПТНЗ (с. 167-168). Разом із тим Бабій І. В. установлено недостатній рівень позитивної мотивації до вивчення української мови (с. 169), а також комунікативних умінь і навичок (с. 168), які, без сумніву, є надзвичайно актуальними для працівників професій типу «людина – людина».

Аналіз результатів формувального етапу експерименту з реалізації педагогічних умов виявив позитивну динаміку показників сформованості професійного мовлення в учнів експериментальних груп за усіма критеріями, водночас у контрольних групах значних відмінностей за відповідними критеріями не виявлено. Достовірність отриманих результатів підтверджена використанням статистичних методів дослідження (критерій згоди χ^2).

Опис експериментального етапу дослідження, логіка подання його матеріалів, збір даних і перевірка їх достовірності в цілому відповідають меті та завданням дослідження. Вивчення результатів усіх етапів експериментально-дослідної роботи дозволив автору дисертаційного дослідження зробити висновок щодо ефективності запропонованих

педагогічних умов розвитку професійного мовлення означеної категорії майбутніх фахівців.

Виходячи з теми дослідження, Бабій І. В. визначила критерії (когнітивно-нормативний, професійно-термінологічний, комунікативний, ціннісно-мотиваційний), їх показники та рівні (високий, достатній, задовільний і низький) сформованості професійного мовлення працівників сфери обслуговування, за якими професійномовленнєва підготовка постає як комплексний засіб, який сприяє професійному й особистісному становленню учнів ПТНЗ.

Практикоорієнтовані результати дослідження, зокрема система вправ на основі фахових текстів, методичні рекомендації з мовленнєвого етикету перукарів, короткий словник перукарської термінології, запроваджені в навчальний процес професійно-технічних навчальних закладів Львівської, Івано-Франківської, Рівненської областей, що сприяло вдосконаленню методико-технологічного забезпечення розвитку професійного мовлення учнів ПТНЗ. Результати дослідження можуть бути використані у процесі рідномовної підготовки не лише майбутніх перукарів, а й інших фахівців сфери обслуговування.

Джерельна база дослідження. У дисертації використано 301 джерел, що є позитивним аспектом виконаної роботи.

Структура дисертації відповідає логіці наукового дослідження, послідовно розкриває основні завдання наукового пошуку автора. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, бібліографічного списку і додатків, ілюстрована таблицями, схемами, діаграмами. У праці зроблені відповідні висновки. Додатки (с. 220-240) ілюструють запропоновані Бабій І. В. методи, прийоми і засоби розвитку професійного мовлення учнів ПТНЗ сфери обслуговування, увиразнюючи, таким чином, уявлення про цілісність дослідження.

Праця належним чином апробована й обговорена на наукових конференціях різних рівнів. Автор опублікувала 18 наукових праць, які відображають основні положення, ідеї дисертації. В авторефераті представлені структура, зміст і висновки дисертації. Робота написана у науковому стилі нормативною українською мовою, увиразненою авторською стильовою манерою.

У цілому аналіз дисертації Бабій І. В. свідчить про те, що заявлена проблема характеризується актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значущістю, а наукові положення, висновки і рекомендації експериментально підтверджені.

Разом з тим, робота не позбавлена певних недоліків, у зв'язку з чим висловимо деякі пропозиції та побажання.

1. Необхідно дослідити більше закордонних наукових джерел щодо питання розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування.

2. Автору доречно було б навести розширену специфіку діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування, а саме: професії «Перукар». В роботі цьому аспекту приділено лише дві сторінки (стор. 19-20).

3. У підрозділі 2.3.3 автор наводить структуру ділової гри на тему «Професіоналізм та етикет» (стор. 137-138), проте робота виграла б, якби було наведено методику та сценарій проведення ділової гри з зазначенням професійно орієнтованих діалогів, ситуаційних завдань з професійної діяльності перукарів.

4. У тексті деякі посилання містять лише вказівку на джерело, при цьому автор не зазначає конкретних сторінок, хоча обсяг цитованого джерела є значним ([90] с. 20, [159] с. 27, [254] с. 38, [146] с. 71, [144] с. 76, [289] с.126 та ін.).

Загальний висновок.

Аналіз змісту дисертації, автореферату, наукових публікацій Бабій Ірини Володимирівни дає підстави зробити висновок: чітка логіка дослідження, зрозумілість та послідовність викладу матеріалу і висновків – це ті характеристики, які надають науковому дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Тому зазначені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційної роботи Бабій І. В. Кандидатська дисертація на тему «Педагогічні умови розвитку професійного мовлення учнів професійно-технічних навчальних закладів сфери обслуговування» є самостійним дослідженням; за своєю новизною, теоретичною і практичною значущістю дисертація відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – «Теорія і методика професійної освіти».

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
завідувач навчально-виробничої
лабораторії «Готель «Гостинність»

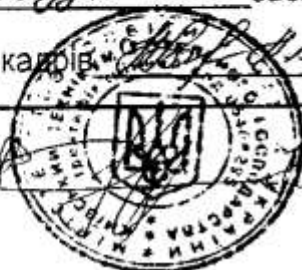
Київського технікуму готельного господарства

В. В. Полуда

Підпис *Полуда В.В.* засвідчую:

Нач. відділу кадрів *Школиць Ірина*

«31» серпня 2015 р.

Засвідчую з іменем *В.В. Полуда*